

**ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

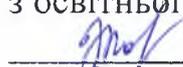
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

з освітньої діяльності

 Оксана КОЛЯДА

«28» 08 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ВИБІРКОВА ОСВІТНЯ КОМПОНЕНТА
«ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ»**

Освітньо-наукова програма Економіка

освітнього рівня _____ доктор філософії _____

(назва освітнього рівня)

галузі знань **С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини**

спеціальності **С1 Економіка та міжнародні економічні відносини**

інститут, філія, факультет, коледж Інститут економіки та менеджменту

Обсяг, кредитів: 4 (120)

Форма підсумкового контролю: залік

Київ – 2025 рік

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Економіка природокористування» для здобувачів освіти освітнього ступеня «доктор філософії»

«27» червня 2025 року, 31 с.

Розробник:

Дубас Р.Г., д.е.н., професор, завідувач кафедри управління та адміністрування.

Викладач:

Дубас Р.Г., завідувач кафедри управління та адміністрування.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри управління та адміністрування

Протокол від «27» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри управління та адміністрування

(Ростислав ДУБАС)

«27» серпня 2025 року

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2026/2027	2027/2028	2028/2029	2029/2030
Дата засідання кафедри / циклової комісії				
№ протоколу				
Підпис завідувача кафедри / голови циклової комісії				

Матеріали до курсу розміщено на сайті Інтернет-підтримки освітнього процесу за адресою:
<https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=8480>

Робочу програму перевірено

27. 08. 2025 р.

Заступник директора Інституту економіки та менеджменту

Діана БАКАЛЕНКО

ЗМІСТ

1	ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
2	МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
3	ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
	4.1. Анотація дисципліни	6
	4.2. Структура навчальної дисципліни	10
	4.2.1. Тематичний план	10
	4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни	14
	4.3. Форми організації занять	15
	4.3.1. Теми семінарських занять	15
	4.3.2. Теми практичних занять	15
	4.3.3. Теми лабораторних занять	15
	4.3.4. Курсова робота	14
	4.3.5. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проєкт)	14
	4.3.6. Теми самостійної роботи здобувачів освіти	16
4	МЕТОДИ НАВЧАННЯ	18
	5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності	18
	5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:	19
	5.3. Інклюзивні методи навчання	19
5	СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	23
	6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти	24
	6.2. Система оцінювання роботи здобувачів освіти упродовж семестру	25
6	ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ (ЗАЛІКУ)	27
8	МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	30
	8.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для здобувачів освіти з інвалідністю	30
	8.2. Глосарій (термінологічний словник)	32
	8.3. Рекомендована література	27
	8.4. Інформаційні ресурси	29
	8.5. Сертифікаційні програми (електронні курси)	29
	8.6. Фахові періодичні видання України з дисципліни	30
	8.7. Універсальні та спеціалізовані інформаційні системи і програмні продукти для опанування дисципліни	31
9	МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	32

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній / освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Загальний обсяг кредитів – 4	Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини	Вид дисципліни вибіркова (обов'язкова чи за вибором здобувача освіти)	
	Спеціальність С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини»	Цикл підготовки спеціальний	
Модулів – 2	Спеціалізація	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальна навчально-дослідна робота: реферат	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська	Семестр	
Загальний обсяг годин – 120		4-й	4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи здобувача освіти – 5	Освітній ступінь: доктор філософії	22 год	4 год
		Практичні, семінарські	
		22 год	4 год
		Лабораторні	
		- год	- год
		Самостійна робота	
		61 год	97 год
		ІНДЗ: 15 год	
Вид семестрового контролю: залік			

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ЇЇ МІСЦЕ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Економіка природокористування – це економічна дисципліна, яка вивчає систему економічних відносин, пов'язаних із відтворенням, охороною і раціональним використанням природних ресурсів і умов навколишнього природного середовища. Економіка природокористування аналізує причини еколого-економічних проблем та розробляє засоби їхнього вирішення. Особлива увага приділяється мобілізації ринкового механізму для вирішення екологічних проблем шляхом удосконалення ціноутворення з урахуванням екологічних витрат і впливу ціни на поведінку споживачів і виробників. Економіка природокористування пропонує такі способи суспільного розвитку, які дозволяють досягти екологічних цілей у поєднанні із соціальними та економічними цілями.

Предмет дисципліни – процес взаємодії економічної та екологічної систем; економічний механізм забезпечення раціонального використання, охорони і відтворення ресурсів навколишнього природного середовища як факторів виробництва і компонентів життєвого середовища людини.

Мета дисципліни – опанування основними положеннями сучасної еколого-економічної теорії, формування умінь і навичок, необхідних для досягнення цілей економічного зростання з урахуванням екологічних обмежень для забезпечення сталого розвитку підприємств, регіонів, країн; формування у здобувачів освіти екологічного мислення, підняття загального рівня екологічної культури.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі освіти повинні:

- **знати** основні положення сучасної еколого-економічної теорії, теоретичні основи економічного механізму природокористування, підходи до економічного аналізу екологічних проблем;
- **вміти** передбачати та аналізувати еколого-економічні наслідки економічних, політичних, культурних та інших явищ суспільного життя; приймати управлінські рішення, які узгоджуються з концепцією сталого розвитку; здійснювати техніко-економічні розрахунки з урахуванням екологічних факторів, обчислювати екологічні витрати діяльності, аналізувати еколого-економічний рівень виробництва, оцінювати ефективність інвестицій, пов'язаних із впливом на довкілля.

3. ПРОГРАМА (ЗМІСТ) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.

Тема 1. Економіка і довкілля

1. Економіка природокористування як економічна дисципліна, предмет і завдання курсу.
2. Історія розвитку економіки природокористування. Енвайронменталізм: техноцентризм, екоцентризм. Концепція сталого розвитку.
3. Закон ентропії та економічний процес.
4. Екологічна макроекономіка. Відмінність до аналітичного бачення традиційної економіки та екологічної економіки. Циркулярна модель та модель матеріального балансу. Закони термодинаміки та їхня роль в економіці. Проблема оптимального масштабу економіки. Фундаментальні обмеження економічного зростання.
5. Природний капітал, його функції та ефективність використання. Підтримка обсягу капіталу. Еколого-економічна ефективність використання капіталу.
6. Індикатори сталого розвитку. Критика ВВП як показника економічного успіху.
7. Класифікація природних ресурсів.

Тема 2. Причини еколого-економічних проблем

1. Концепція Парето-ефективності. Перша теорема економіки добробуту.
2. Причини неефективного розподілу ресурсів: інституційне фіаско, фіаско ринку, фіаско політики. Роль прав власності в забезпеченні ефективного ринкового розміщення.
3. Інституційне фіаско: використання ресурсів відкритого доступу та спільної власності; екологічні суспільні товари. Зовнішні ефекти: визначення та умови існування зовнішнього ефекту. Фіаско політики: субсидії.

Тема 3. Економічні засади формування екологічної політики

1. Поняття екологічної політики. Етапи формування і реалізації екологічної політики. Принципи екополітики: екологічні, регламентаційні, економічні («забруднювач платить» та інші).
2. Аналіз доходів і витрат як інструмент прийняття політичного рішення, критерії Парето-покращення та потенційного Парето-покращення.
3. Критерії оцінки важелів екополітики.

Тема 4. Економічна оцінка ресурсів довкілля на засадах неокласичної економічної теорії

1. Роль економічної оцінки ресурсів довкілля у забезпеченні сталого розвитку.
2. Необхідність економічної оцінки. Концепція загальної економічної вартості (оцінки) ресурсів довкілля. Класифікація вартостей: вартості прямого, непрямого, можливого використання, вартість існування, вартість

спадщини.

3. Методи економічної оцінки: метод умовного (суб'єктивного) оцінювання, метод витрат на подорож, метод цін задоволення, метод виробничої функції, інші методи. Класифікація методів.

Тема 5. Економічна оцінка природних ресурсів в Україні

1. Концепції економічної оцінки: витратна, рентна, рентно-витратна.
2. Поняття і види ресурсної ренти.
3. Оцінка земельних, мінеральних, лісових, водних ресурсів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

Тема 6. Економічні інструменти екополітики

1. Види інструментів екополітики: регулятивні важелі, економічні важелі, добровільні важелі.
2. Роль економічних інструментів: інтерналізація зовнішніх витрат за допомогою економічних інструментів, їхні переваги.
3. Класифікація економічних інструментів.

Тема 7. Економіка забруднення

1. Класифікація забруднень.
2. Граничні витрати зменшення забруднення, гранична шкода від забруднення. Економічний оптимум забруднення.
3. Досягнення оптимального рівня забруднення. Розв'язок Коуза. Податок Пігу. Ринкові дозволи на забруднення. Торгівля дозволами в рамках Кіотського протоколу.
4. Порівняльна характеристика плати за забруднення і ринкових дозволів на забруднення як інструментів регулювання забруднення.

Тема 8. Економічний механізм природокористування в Україні

1. Економічний механізм природокористування: поняття, компоненти, недоліки функціонування в Україні.
2. Поняття загального та спеціального використання природних ресурсів. Плата за спеціальне використання природних ресурсів в Україні: земельний податок, плата за спеціальне використання водних ресурсів, лісових ресурсів, рибних та інших живих водних ресурсів, диких тварин.
3. Плата за забруднення: забруднення повітря викидами стаціонарних і пересувних джерел, скиди забруднення у води, розміщення відходів. Відшкодування збитків внаслідок перевищення дозволеного викиду забруднення.

Тема 9. Екологічна небезпека глобалізації

1. Глобалізація: поняття, витрати та вигоди глобалізації.
2. Екологічна небезпека економічного зростання за рахунок експорту природних ресурсів: «голландська хвороба».
3. Міжнародна торгівля та її екологічні обмеження.
4. Економіка міжнародних екологічних угод.

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	Аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
л		сем	пр	лаб	інд	л			сем	пр	лаб	інд			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Змістовий модуль 1.															
Тема 1. Економіка і довкілля	13	1		2			10	12	1					10	АР:+ СР:+
Тема 2. Причини еколого-економічних проблем	13	2		1			10	12	1					11	АР:+ СР:+
Тема 3. Економічні засади формування екологічної політики	13	1		2			10	11	-		1			11	АР:+ СР:+
Тема 4. Економічна оцінка ресурсів довкілля на засадах неокласичної економічної теорії	13	1		2			10	11	1		-			11	АР:+ СР:+
Модульний контроль	2						2	2						2	МК-I
Разом за змістовим модулем 1	54	5		7			40	48	3		1			44	
Змістовий модуль 2.															
Тема 5. Економічна оцінка природних ресурсів в Україні	14	2		2			10	12	-		1			12	АР:+ СР:+
Тема 6. Економічні інструменти екополітики	14	2		2			10	12	1		-			11	АР:+ СР:+
Тема 7.	13	2		1			10	11	-		1			12	АР:+

Економіка забруднення														СР:+	
Тема 8. Економічний механізм природокористування в Україні	14	2		2			10	12				1		АР:+	
Тема 9. Екологічна небезпека глобалізації	12	1		2			9	11						СР:+	
Модульний контроль	2						2	2					2	МК-II	
Разом за змістовим модулем 2	67	9		9			51	57	1			3		53	
Усього годин	135	14		16			91	135	4			4		127	
Модуль 2															
ІНДЗ	15	-		-		15		15	-		-		15		ІНДЗ: +
Усього годин	120	22		22	-	15	61	120	4			4		15	97

Примітки: АР – аудиторна робота, СР – самостійна робота, ІНДЗ – індивідуальне завдання., МК- модульний контроль

4.2. Навчально-методична картка дисципліни «Економіка природокористування»

Разом: 120 год, лекції – 22 год, практичні заняття – 22 год, ІНДЗ – 15 год, самостійна робота – 61 год, підсумковий контроль – ____ год.

Модулі	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				
Назва модуля									
Кількість балів за модуль	18 балів				17 балів				
Лекції	1	2	3	4	5	6	7		
Теми лекцій	<i>Тема лекції 1</i>	<i>Тема лекції 2</i>	<i>Тема лекції 3</i>	<i>Тема лекції 4</i>	<i>Тема лекції 5</i>	<i>Тема лекції 6</i>	<i>Тема лекції 7</i>	<i>Тема лекції 8</i>	<i>Тема лекції 9</i>
Теми семінарських занять									
Теми практичних занять	<i>Тема заняття 1</i>	<i>Тема заняття 2</i>	<i>Тема заняття 3</i>	<i>Тема заняття 4</i>	<i>Тема заняття 5</i>	<i>Тема заняття 6</i>	<i>Тема заняття 7</i>	<i>Тема заняття 8</i>	<i>Тема заняття 9</i>
Теми лабораторних занять									
Самостійна робота	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал	1 бал
Тести	4 бали				5 балів				
ІНДЗ	15 балів								
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (10 балів)								
Підсумковий контроль	Залік (40 балів)								

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
1	Економіка і довкілля	2
2	Причини еколого-економічних проблем	2
3	Економічні засади формування екологічної політики	2
4	Економічна оцінка ресурсів довкілля на засадах неокласичної економічної теорії	3
Змістовий модуль 2.		
5	Економічна оцінка природних ресурсів в Україні	2
6	Економічні інструменти екополітики	2
7	Економіка забруднення	2
8	Економічний механізм природокористування в Україні	2
9	Екологічна небезпека глобалізації	3
	РАЗОМ	22

4.3.3. Індивідуальна навчально-дослідна робота (реферат)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності здобувача освіти, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання здобувачами освіти ІНДР прилюдним захистом навчального проєкту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи здобувача освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- ✓ конспект із теми (модуля) за заданим планом (**2 бали**);
- ✓ конспект із теми (модуля) за планом, який здобувач освіти розробив самостійно (**3 бали**);
- ✓ анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки (**3 бали**);
- ✓ повідомлення з теми, рекомендованої викладачем (**2 бали**);
- ✓ повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття з теми, аналіз інформації, самостійні дослідження (**3 бали**);
- ✓ дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе (**5 балів**);
- ✓ дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **15 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

4.3.3.1. Тематика ІНДЗ

1. Концепція сталого розвитку.
2. Класифікації природних ресурсів.
3. Закон ентропії та економічний процес.
4. Природний капітал, його функції та ефективність використання. Підтримка обсягу капіталу. Еколого-економічна ефективність використання капіталу.
5. Індикатори сталого розвитку. Критика ВВП як показника економічного успіху.
6. Поняття екологічної політики. Етапи формування і реалізації екологічної політики.
7. Принципи екополітики.
8. Критерії оцінки важелів екополітики.
9. Концепція загальної економічної вартості ресурсів довкілля.
10. Класифікація методів економічної оцінки ресурсів довкілля.
11. Економічна оцінка природних ресурсів в Україні: поняття, функції.
12. Рентно-витратна концепція економічної оцінки природних ресурсів.
13. Інструменти екополітики: адміністративні, добровільні, економічні.
14. Роль економічних інструментів екополітики :для чого вони потрібні?
15. Класифікація економічних інструментів екополітики.
16. Ринкові дозволи на добування природних ресурсів, на розвиток територій, на забруднення.
17. Економіка забруднення: граничні витрати зменшення забруднення, гранична шкода від забруднення, економічний оптимум забруднення.
18. Екологічні фонди в Україні: система фондів, джерела надходжень, витрачання коштів, проблеми функціонування.
19. Екологічна небезпека економічного зростання за рахунок експорту природних ресурсів: «голландська хвороба».
20. Міжнародна торгівля та її екологічні обмеження.

**Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді реферату)**

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	3 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	3 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	2 бали
7	Презентація ІНДЗ	2 бали
Разом		15 балів

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
13 – 15	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
8-12	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
4-7	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
0-3	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного виконання</i>

4.3.4. Теми самостійної роботи здобувачів освіти

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економіка і довкілля	13
2	Причини еколого-економічних проблем	13
3	Економічні засади формування екологічної політики	13
4	Економічна оцінка ресурсів довкілля на засадах неокласичної економічної теорії	13
5	Економічна оцінка природних ресурсів в Україні	14
6	Економічні інструменти екополітики	14
7	Економіка забруднення	13
8	Економічний механізм природокористування в Україні	14
9	Екологічна небезпека глобалізації	12

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.			
Тема 1. Економіка і довкілля(10 год)	Практичне заняття	1	I-II
Тема 2. Причини еколого-економічних проблем(10 год)	Практичне заняття	1	II-III
Тема 3. Економічні засади формування екологічної політики (10 год)	Практичне заняття	1	III-IV
Тема 4. Економічна оцінка ресурсів довкілля на засадах неокласичної економічної теорії (10 год)	Практичне заняття, підсумкова модульна контрольна робота	1 МК-5	IV-VI
<i>Всього: 40 год</i>	<i>Всього: 9 балів</i>		
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.			
Тема 5. Економічна оцінка природних ресурсів в Україні (10 год)	Практичне заняття	1	VII - VIII
Тема 6. Економічні інструменти екополітики (10 год)	Практичне заняття	1	IX-X
Тема 7. Економіка забруднення (10 год)	Практичне заняття	1	XI-XII
Тема 8. Економічний механізм природокористування в Україні (10 год)	Практичне заняття	1	XIII-XIV
Тема 9. Екологічна небезпека глобалізації (9 год.)	Практичне заняття, підсумкова модульна контрольна робота	1 МК-5	XIV-XV
<i>Всього: 51 год</i>	<i>Всього: 8 балів</i>		
<i>Разом: 91 год</i>	<i>Разом: 17 балів</i>		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні*: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні*: ситуаційні вправи.

2. *За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації*: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. *За ступенем самостійності мислення*: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. *За ступенем керування навчальною діяльністю*: під керівництвом викладача; самостійна робота здобувачів освіти з сучасною літературою та підручниками; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Вважаємо, що неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод «вибуху», метод природних наслідків і трудовий метод.

Методика навчання (як система) – організований набір методів, прийомів, засобів і форм навчання, який використовується для досягнення освітніх цілей.

Методика є структурованим застосуванням методів – організоване використання різних методів і прийомів, яке обумовлено специфікою освітнього процесу або діяльності. Вона описує як саме, в якій послідовності і в яких умовах застосовуються певні методи для досягнення результату.

- Методика навчання може включати в себе різні методи, стратегії, підходи, засоби навчання (аудіовізуальні матеріали, інтернет-ресурси, дидактичні ігри тощо) і системи організації роботи (до прикладу: поетапне вивчення лексики, розвиток навичок письмового та усного мовлення).

- Методика викладання навчальної дисципліни — вибір викладачем та застосування методів для ефективного засвоєння матеріалу здобувачами освіти.

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями здоров'я має важливі відмінності, які враховують індивідуальні потреби кожного типу порушень і передбачає модифікацію форм роботи та типів завдань для таких здобувачів освіти.

Кожен тип інвалідності має свої специфічні потреби, і тому підхід до навчання має бути адаптованим, щоб забезпечити максимальну ефективність для здобувачів освіти. Враховуючи різні види порушень (порушення слуху, зору, рухової активності, когнітивні порушення тощо), методика вивчення буде різною. Використання адаптованих технологій, інклюзивних методів та індивідуальних підходів дозволяє забезпечити ефективне навчання для всіх здобувачів освіти, незалежно від типу інвалідності.

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями слуху

Для здобувачів освіти з порушеннями слуху основним викликом є відсутність або обмеження слухового сприйняття, що може ускладнити процес вивчення мови через усне спілкування та аудіоматеріали. Адаптованими методиками є:

Жестова мова: Якщо здобувач освіти має порушення слуху та використовує жестову мову як основний засіб комунікації, то вивчення дисципліни проводиться через переклад на жестову мову (із залученням відповідного спеціаліста чи фрагментів відео із дублюючим перекладом на жестову мову), зокрема для усного компоненту. Програми з навчання для таких здобувачів освіти можуть включати використання перекладачів жестової мови під час лекцій.

Субтитри: Всі відеоматеріали, які використовуються на заняттях (фільми, навчальні відео), мають субтитри, що дозволяє здобувачам освіти з порушеннями слуху ознайомлюватися з мовними структурами та словником.

Адаптовані навчальні матеріали: Використання візуальних методів, таких як ілюстрації, діаграми, картки з лексикою, допомагає краще засвоювати матеріал. Також створюються текстові файли або аудіоматеріали з субтитрами для покращення розуміння контексту.

Практика усного мовлення через письмове спілкування: Оскільки здобувачі освіти не чуять мовлення, замість усної практики для такої категорії здобувачів освіти фокусується увага на письмових завданнях, інтерактивних тестах і вправах, що включають роботу з текстами (письмові відповіді, розпізнавання лексики та граматики через текст).

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями зору

У здобувачів освіти з порушеннями зору основною проблемою є труднощі з візуальним сприйняттям інформації, тому методика навчання адаптована до аудіо- та тактильних матеріалів.

Технології для читання з екрану: Використання програм для читання з екрану, таких як JAWS або NVDA, дозволяє здобувачам освіти з порушеннями зору слухати текстовий матеріал. Це забезпечує доступ до електронних підручників, презентацій та інших навчальних ресурсів.

Адаптація навчальних матеріалів: Усі текстові матеріали надаються у форматі для читання з екрану або у шрифті Брайля. Це дає можливість здобувачам освіти не тільки читати, але й активно працювати з навчальними матеріалами.

Озвучення текстів: Використання спеціальних додатків для озвучування текстів або аудіокниг допомагає здобувачам освіти вивчати нові слова та фрази на слух, а також слухати приклади правильного вимовляння.

Аудіовізуальні завдання: Для таких здобувачів освіти використовуються аудіовправи, зокрема з вимови та слухової практики. Це дозволяє розвивати навички аудіювання та вимови, хоча й без візуального сприйняття.

Інтерактивні вправи на слух: Заняття включають завдання, орієнтовані на слухове сприйняття мови (завдання на розпізнавання вимови, на відмінності в інтонації, акценті тощо).

Методика навчання для здобувачів освіти з порушеннями опорно-рухового апарату

Здобувачі освіти з порушеннями опорно-рухового апарату, як правило, мають фізичні обмеження, які можуть вплинути на їхню здатність використовувати традиційні навчальні засоби, але їхні когнітивні та мовні навички, як правило, не порушені. З цією метою освітній процес відповідно адаптований для зручності та доступності.

Онлайн-навчання та доступ до цифрових матеріалів: Онлайн платформи дозволяють здобувачам освіти з порушеннями опорно-рухового апарату навчатися без необхідності фізичного перебування в аудиторії, а також допомагають уникнути труднощів із переміщенням.

Інтерфейси з підтримкою доступу: Використання програмного забезпечення та навчальних платформ, що підтримують голосові команди або дають можливість здійснювати навчання за допомогою спеціальних пристроїв для вводу (як-от пристрої для управління комп'ютером через рухи очей чи голови).

Адаптація завдань для письмових відповідей: Враховуючи фізичні обмеження, здобувачі освіти можуть використовувати голосові помічники для виконання завдань або адаптовані клавіатури та інші технології для зручного введення тексту. Також враховується обсяг письмових завдань та швидкість проходження онлайн тестів, написання підсумкових робіт.

Методика навчання для здобувачів освіти з когнітивними порушеннями

Когнітивні порушення можуть включати труднощі з пам'яттю, увагою, сприйняттям інформації. Здобувачі освіти з такими порушеннями потребують адаптованих методик навчання, щоб забезпечити доступність матеріалу та поступове засвоєння нової інформації.

Розбиття матеріалу на малі блоки: Заняття структуруються (матеріал

поділяється на малі частини), що дозволяє легше засвоювати інформацію та допомагає зберігати увагу на кожному етапі навчання.

Часті повторення та практичні вправи: Регулярне повторення пройденого матеріалу, використовуючи ігрові методи чи інші інтерактивні вправи.

Візуальні допоміжні засоби: Використання карток із лексикою, діаграм, малюнків допомагає здобувачам освіти з когнітивними порушеннями краще засвоювати мову.

Мультисенсорні підходи: Для здобувачів освіти з когнітивними порушеннями використовуються різні сенсорні канали (слух, зір, дотик), щоб стимулювати запам'ятовування та розуміння.

Методика навчання для здобувачів освіти із психічними порушеннями

Психічні порушення можуть включати депресії, тривожні розлади, посттравматичний стресовий синдром тощо, які можуть негативно впливати на здатність до концентрації, мотивацію та емоційний стан під час навчання.

Індивідуальний підхід: здобувачі освіти з психічними порушеннями потребують більш гнучкого підходу, наприклад, менших навантажень, частих перерв або персоналізованих уроків.

Підтримка в навчанні через терапевтичні методи: Залучення психологів або консультантів до освітнього процесу допомагає здобувачам освіти подолати емоційні труднощі.

Створення безпечного та підтримуючого середовища: Створення атмосфери довіри та підтримки, де здобувач освіти може вільно звернутися за допомогою або адаптувати темп навчання до своїх потреб.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з двох змістових модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу здобувача освіти на семінарських, практичних, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує здобувач освіти за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здобувачів освіти здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається із двох модулів.

Результати навчальної діяльності здобувачів освіти оцінюються за 100-бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки здобувачам освіти, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності здобувачів освіти, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу здобувача освіти на семінарських, практичних, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує здобувач освіти за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань здобувачів освіти здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінка	Критерії оцінювання
<i>«відмінно»</i>	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
<i>«добре»</i>	Ставиться за вияв здобувачем освіти повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді здобувача освіти наявні незначні помилки.
<i>«задовільно»</i>	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхневу обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але здобувач освіти спроможний усунути їх із допомогою викладача.
<i>«незадовільно»</i>	Виставляється здобувачу освіти, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхнева, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться здобувачу освіти, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи здобувачів освіти упродовж семестру

Вид діяльності здобувача освіти	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль n	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові							
1.1. Відвідування лекцій	1,4	4	5	3	5		
1.2. Відвідування семінарських і практичних занять							
1.3. Робота на семінарському і практичному занятті	2,0	4	7	3	7		
1.4. Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)							
1.5. Виконання завдань для самостійної роботи	1,6	4	6	3	5		
1.6. Виконання модульної роботи	5		5		5		
1.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	15	15					
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 50+МК10							
II. Вибіркові (за вибором здобувача освіти)							
Виконання завдань для самостійного опрацювання							
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	5						
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	5						
2.3. Складання ділової гри з конкретним прикладним матеріалом з будь-якої теми курсу	5						
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	10						
2.5. Участь у науковій конференції студентів і молодих вчених	5						
2.6. Дослідження українського чи закордонного досвіду	5						
Разом		-		-		-	
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 10							
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 60							

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Оцінка за теоретичний і практичний курс: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
54 – 60	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
45 – 53	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
36 – 44	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
21 – 35	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 20		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.4. Оцінка за залік: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
36 – 40	<i>відмінно</i>	5	A	<i>відмінно</i>
30 – 35	<i>добре</i>	4	BC	<i>добре</i>
24 – 29	<i>задовільно</i>	3	DE	<i>задовільно</i>
14 – 23	<i>незадовільно</i>	2	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 13		2	F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.7. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Концепція сталого розвитку.
2. Енвайронменталізм як основа формування економіки природокористування.
3. Класифікації природних ресурсів. Еколого-економічна класифікація природних ресурсів за проф. Синякевичем І.М.
4. Закон ентропії та економічний процес.
5. Відмінність доаналітичного бачення традиційної економіки та екологічної економіки. Циркулярна модель та модель матеріального балансу. Закони термодинаміки та їхня роль в економіці.
6. Проблема оптимального масштабу економіки. Фундаментальні обмеження економічного зростання.
7. Природний капітал, його функції та ефективність використання. Підтримка обсягу капіталу. Еколого-економічна ефективність використання капіталу.
8. Індикатори сталого розвитку. Критика ВВП як показника економічного успіху.
9. Концепція Парето-ефективності. Перша теорема економіки добробуту.
10. Роль прав власності в забезпеченні ефективного ринкового розміщення.
11. Інституційне фіаско: використання ресурсів відкритого доступу та спільної власності; екологічні суспільні товари.
12. Зовнішні ефекти: визначення та умови існування зовнішнього ефекту. Фіаско політики: субсидії.
13. Поняття екологічної політики. Етапи формування і реалізації екологічної політики.
14. Принципи екополітики.
15. Аналіз доходів і витрат як інструмент прийняття політичного рішення, критерії Парето-покращення та потенційного Парето-покращення.
16. Критерії оцінки важелів екополітики.
17. Концепція загальної економічної вартості ресурсів довкілля.
18. Класифікація методів економічної оцінки ресурсів довкілля.
19. Метод умовного оцінювання.
20. Метод витрат на подорож.
21. Метод цін задоволення.
22. Метод виробничої функції.
23. Економічна оцінка природних ресурсів в Україні: поняття, функції.
24. Рентна концепція економічної оцінки природних ресурсів. Поняття і види ресурсної ренти.
25. Витратна концепція економічної оцінки природних ресурсів.
26. Рентно-витратна концепція економічної оцінки природних ресурсів.
27. Економічна оцінка землі.
28. Економічна оцінка лісових ресурсів.
29. Еколого-економічна шкода.
30. Екологічні витрати.
31. Інструменти екополітики: адміністративні, добровільні, економічні.

32. Причини не ефективності економічної системи: фіаскополітики, інституційне фіаско, фіаско ринку.
33. Роль економічних інструментів екополітики: для чого вони потрібні?
34. Класифікація економічних інструментів екополітики.
35. Фіскальні економічні інструменти екополітики: податок на продукт, диференціація податкових ставок, експортно-імпортні тарифи.
36. Фінансові економічні інструменти екополітики: екофонди, субсидії, субсидії на виплату відсотків, відміна субсидій та встановлення цін на основі граничних витрат.
37. Екологічні бони та авансово-компенсаційна система.
38. Засоби економічної відповідальності в екополітиці, екологічне страхування.
39. Плата за забруднення: риси платежу і податку, труднощі застосування в країнах і з перехідною економікою. Платежі користувача.
40. Ринкові дозволи на добування природних ресурсів, на розвиток територій, на забруднення.
41. Економіка забруднення: граничні витрати зменшення забруднення, гранична шкода від забруднення, економічний оптимум забруднення.
42. Податок Пігу.
43. Розв'язок Коуза.
44. Ринкові дозволи на забруднення, їхні переваги, торгівля дозволами.
45. Порівняння системи платежів і системи ринкових дозволів на забруднення.
46. Плата за землю в Україні.
47. Плата за спеціальне використання водних ресурсів в Україні.
48. Плата за використання надр при видобуванні корисних копалин в Україні.
49. Плата за лісові ресурси в Україні.
50. Плата за спеціальне використання диких тварин в Україні.
51. Плата за спеціальне використання рибних та інших водних живих ресурсів в Україні.
52. Плата за забруднення в Україні.
53. Плата за викиди у повітря в Україні.
54. Плата за скиди забруднень у води в Україні.
55. Плата за розміщення відходів в Україні.
56. Відшкодування збитків, завданих державі в наслідок наднормативного викиду забруднення у повітря.
57. Екологічні фонди в Україні: система фондів, джерела надходжень, витрачання коштів, проблеми функціонування.
58. Показники еколого-економічного рівня виробництва.
59. Екологічна небезпека економічного зростання за рахунок експорту природних ресурсів: «голландська хвороба».
60. Міжнародна торгівля та її екологічні обмеження.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча навчальна програма.
2. Опорний конспект лекцій.
3. Навчальні посібники:
 1. Врублевська О.В. Конспект лекцій з економіки природокористування. Львів: НЛТУ, 2023. 210 с.
 2. Синякевич І.М. Інструменти екополітики: теорія і практика. Львів: ЗУКЦ, 2023. 187 с.
4. Орієнтовна тематика реферативних досліджень для ІНДЗ.
5. Збірки тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.
6. Матеріал для проведення практичних занять (ситуаційні вправи, задачі).
7. Комплект білетів для проведення заліку.

7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для здобувачів освіти з інвалідністю

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей здобувачів освіти з інвалідністю;
- наявність навчально-методичної літератури в електронному, друкованому форматах для осіб з інвалідністю;
- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

РЕКОМЕНДОВАН АЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Врублевська О. В. Конспект лекцій з економіки природокористування. Львів: НЛТУ, 2023. 210 с.
2. Синякевич І.М. Економіка природокористування: навч. посібник. К.: ІЗМН, 2020. 156 с.
3. Дубас Р.Г. Окремі підсумки реформи системи управління лісовим господарством України. Вісник Університету «Україна». Серія: економіка, менеджмент, маркетинг. - № 11 (38). - 2024.- Університет «Україна».- С. 61-70.
4. Врублевська О.В. Економічні інструменти екополітики в Україні. Довідник. Видання друге. Львів:УкрДЛТУ, 2020.169 с.
5. Проблеми забезпечення екологізації лісового господарства України. Реальний сектор економіки України в умовах невизначеності : Матеріали Всеукраїнського симпозиуму (Київ, 04 квітня 2024 року): тези доповідей / відп. ред. Р.Г.Дубас. Київ, Університет «Україна». - 2024. 183 с. 113-114.
https://uu.edu.ua/upload/Nauka/conferencii/2024/zbirnyk_tez_real_sektor_ekonomiky_2024.pdf
6. Баїк О., Ярмол Л., Сірант М., Попадинець Г. Стецюк Н. Раціональне природокористування як складова екологічної безпеки: економіко-правові аспекти. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2021. № 4(39). С. 429–438.
7. Чала В.С., Орловська Ю.В., Глущенко А.В. Європейські практики інвестування зеленого будівництва: Підручник Д.: ПДАБА. 2023. – 148 с. ISBN _978-966-323-239-3
8. Мітрясова О.П., Смирнов В.М., Марійчук Р.Т., Чвир В.А. Європейські зелені виміри: навч. посібник / за редакцією проф. Олени Мітрясової. Миколаїв : ЧНУ імені Петра Могили, 2024. 471 с.
9. Панченко В., Резнікова Н. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник. Київ: ФОП Білецький Р.Г., 2025. 471 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Врублевська О.В. Методичні вказівки для написання економічної частини дипломних проєктів для студентів, які навчаються за спеціальністю «Екологія та охорона навколишнього середовища». Львів: УкрДЛТУ, 2021. 31 с.
2. Дейлі Г. Поза зростанням: економічна теорія сталого розвитку / Пер. з англ. К.: Інтелсфера, Інститут сталого розвитку, 2022. 312 с.
3. Коваль Я.В. Економічна оцінка лісових ресурсів: методологія, методика, практика, К.: РВПС України НАН України, 2020. 42 с.
4. Синякевич І.М. Економіка лісокористування: навчальний підручник. Львів: ІЗМН, 2020. 402 с.
5. Стадницький Ю.І. Економічні основи управління оздоровленням довкілля (методологія і практика): монографія. Львів: ДУ«Львівська політехніка», 2021. 260 с.
6. Царенко О.М., Несветов О.О., Кадацький М.О. Основи екології та економіка природокористування. Курс лекцій. Практикум: навчальний посібник. Суми: Видавництво «Університетська книга», 2021. 326 с.

8.3. Інформаційні ресурси

1. Державна науково-технічна бібліотека України. URL: <https://www.gntb.n-t.org>.
2. Державний комітет статистики України. URL: www.ukrsat.gov.ua.
3. Доповідь ООН з людського розвитку. URL: www.hdr.undp.org.
4. Міжнародна торговельна палата в Україні. URL: www.iccua.org.
5. Міжнародний валютний фонд. URL: www.imf.org.
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: www.nbu.gov.ua/.
7. Національна парламентська бібліотека України, каталог книжкових та спеціальних видань (з 1995 року). URL: <https://catalogue.nplu.org>.
8. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/pro-institut>.

8.5. Сертифікаційні програми (електронні курси)

1. Буткемп економічного відновлення. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/bootcamp/>.
2. Економіка для всіх. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/ekonomika-dlya-vsih/>.
3. Курс на експорт. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/course-for-export/>.
4. Україна на шляху до ЄС. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/ukraine-road-to-eu/>.
5. Цифрові медіа та маркетингові стратегії. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/digital-media-and-marketing-strategies/>

8.6. Фахові періодичні видання України з дисципліни

1. Вісник Університету «Україна». Серія: Економіка, менеджмент, маркетинг – <https://economics.com.ua/archive>.
2. Вісник економічної науки України : наук. журн. – <https://www.venu-journal.org/en/about-journal/>.
3. Збалансоване природокористування: науковий журнал. <https://agroeco.org.ua/naukovo-praktichnij-zhurnal-zbalansovane-prirodokoristuvannja/>
4. Агроекологічний журнал <http://journalagroeco.org.ua/issue/archive>

8.7. Універсальні та спеціалізовані інформаційні системи і програмні продукти для опанування дисципліни

Програмне забезпечення	Призначення	Умови використання (вільний доступ в Інтернеті, згідно договору, придбані ліцензії тощо)
Microsoft Word	для створення та редагування документів	придбані ліцензії
Google Chrome	отримання доступу до інформації з Інтернету	вільний доступ в Інтернеті
PowerPoint	для створення слайдових презентацій	придбані ліцензії
Prezi	для створення інтерактивних презентацій в режимі онлайн	вільний доступ в Інтернеті
Canva	для створення презентацій	вільний доступ в Інтернеті
Microsoft Excel	для обробки даних	придбані ліцензії
ZOOM	для відеоконференцій, обміну повідомленнями та спільного використання документів	вільний доступ

9. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне матеріально-технічне забезпечення
Лекція	кафедральний ноутбук	проектор, крейда
Практичне заняття	наочні та роздаткові матеріали, кафедральний ноутбук	приміщення аудиторного фонду, проектор для ІНДЗ